

UKRAINISZTIKA MAGYARORSZÁGON ÉS A HATÁRON TÚLON III
című nemzetközi tudományos konferencia előadásainak anyagai

Матеріали міжнародної наукової конференції
«УКРАЇНІСТИКА В УГОРЩИНІ ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ III»

NYÍREGYHÁZI EGYETEM
NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET
UKRÁN NYELV ÉS KULTÚRA INTÉZETI TANSZÉK

НІРЕДЬГАЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ

UKRAINISZTIKA MAGYARORSZÁGON ÉS A HATÁRON TÚLON III

A 2023. október 12–13-án megrendezett nemzetközi
tudományos konferencia előadásainak anyagai

УКРАЇНІСТИКА В УГОРЩИНІ ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ III

Матеріали міжнародної наукової конференції
12-13 жовтня 2023 року

РІК-У
Ужгород
2024

UKRAINISZTIKA MAGYARORSZÁGON ÉS A HATÁRON TÚLON III. címmel 2023. október 12-13-án Nyíregyházi Egyetemen megrendezett nemzetközi tudományos konferencia előadásainak anyagai

УКРАЇНІСТИКА В УГОРЩИНІ ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ III. Матеріали міжнародної наукової конференції 12-13 жовтня 2023 року, Ниредьгазький університет

Szerkesztők:

Balla Evelina – Stefuca Viktória – Bárány Erzsébet – Pósze Andrea

Редактори:

Евеліна Балла – Вікторія Штефуца – Єлизавета Барань – Андрея Певсе

A kötet a Csepeli Ukrán Önkormányzat és a Csongrád Megyei Ukránok Kulturális Egyesülete támogatásával készült.

ISBN 978-617-8390-40-2

© Авторы, 2024
© РІК-У, 2024

ЗМІСТ

TÖRTÉNELEM / ІСТОPIЯ

- Cs. Jónás Erzsébet:** INTERETNIKUS KAPCSOLATOK BÖLCS JAROSZLAV UDVARÁBAN (I. ANDRÁS ÉS ANASZTAZIA)..... 9
- Varga Beáta:** A HETMANI NATALOM REPREZENTÁCIÓJA AZ UKRÁN HETMANÁTUSBAN (1654-1764)..... 23

FOLKLORISZTIKA / ФОЛЬКЛОРИСТИКА

- Леся Мушкетик:** ГРИГОРІЙ НУДЬГА ПРО УКРАЇНСЬКУ ПІСНЮ В УГОРЩИНІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОЛЬКЛОРИЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИЙ КОНТЕКСТ 35
- Оксана Тиховська:** МЕТАФОРИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ УЯВЛЕНЬ УКРАЇНЦІВ ПРО РЕІНКАРНАЦІЮ, ПЕКЛО ТА ПОДОРОЖ ДУШІ В ПОТОЙБІЧЧЯ В БУВАЛЬЩИНАХ, ПОВІР'ЯХ ТА МАГІЧНИХ РИТУАЛАХ 45
- Sarnyai Csaba:** A BETEGSÉG ÉS A HALÁL ANTROPOMORFIZÁCIÓJA AZ UKRÁN FOLKLÓRBAN..... 57

NYELVTUDOMÁNY / МОВОЗНАВСТВО

- Ірина Багмут:** УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ПЕРЕСЕЛЕНЦІ З УКРАЇНИ В УГОРЩИНІ: З ДОСВІДУ СЕГЕДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ..... 65
- Єлизавета Барань, Вільмош Газдаг:** ЯВИЩЕ УГОРСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ НА ЗАКАРПАТТІ 73
- Алла Галас:** АРХАЇЗОВАНА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКА В РУКОПИСНІЙ КАРТОТЕЦІ ВАСИЛЯ НІМЧУКА..... 83
- Галина Гримашевич:** СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПІДМЕТА В ПАМ'ЯТЦІ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ «АКТОВА КНИГА ЖИТОМИРСЬКОГО ГРОДСЬКОГО УРЯДУ 1611 РОКУ» 95
- Тетяна Космеда:** ПЕРИФРАЗА В ШАНУВАЛЬНО-ВЕЛИЧАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ СПОГАДІВ: ФУНКЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ (на матеріалі мемуарів про Василя Німчука) 103
- Лариса Кравець:** КОНЦЕПТ *РІДНЕ СЛОВО* В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА 113
- Олеся Нестеренко:** ТИПОЛОГІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМИ: РЕГІОНАЛЬНА ПРОЄКЦІЯ..... 121
- Віталія Папіш:** ЮРІЙ ШЕВЕЛЬОВ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ РАКУРС В ПРОЄКЦІЇ НА ЖИТТЯ ВЧЕНОГО ТА ЙОГО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ 133

Олеся Сулима: СИНСЕМАНТИЗМ ДІЕСЛІВ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СЕМАНТИКИ	139
Володимир Шилов: ІСТОРИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МАДЯРИЗМІВ У МОВНОМУ ЛАНДШАФТІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	149
Людмила Шитик: КРИТЕРІЇ РОЗРІЗНЕННЯ СПОЛУЧНИКІВ І СПОЛУЧНИХ СЛІВ	159

IRODALOMTUDOMÁNY / ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Світлана Бородіца: «НАДЧАСОВА НАЦІОНАЛЬНА ДРАМА» В ЛІРО-ЕПОСІ БОГДАНА БОЙЧУКА.....	179
Микола Васьків: УГОРСЬКА ЛІРИКА ХХ СТОЛІТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ДМИТРА КРЕМЕНЯ УЖГОРОДСЬКОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ.....	191
Мар'яна Вотьканич: ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ВИМІРИ НОВЕЛИ «НІЧНА НЕЗНАЙОМКА» МИКОЛИ КОРНИЩАНА.....	201
Світлана Журба: ЖАНР СОНЕТУ В УГОРСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ МІЖВОЄННОГО ДВАДЦЯТИЛІТТЯ	207
Ковпик Світлана: ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ <i>ІНАКШОСТІ</i> В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ТА УГОРСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРАХ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ А. НІКУЛІНОЇ «СІЛ ЇДЛЯ МОРЯ? АБО БІЛИЙ КИТ» ТА ЛАСЛО ДАРВАШІ «КАМ'ЯНІ СХОДИ»)	215
Марина Куштан: ТВОРЧА БІОГРАФІЯ КОРНЕЛІЯ ІРОДА	223

FORDÍTÁSTUDOMÁNY / ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Евеліна Балла: ЖІНОЧА ПОЕЗІЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ В ПЕРЕКЛАДІ Л. БАЛЛИ	231
Володимир Пукіш: ПРО ДЕЯКІ ДИСКУСІЙНІ ВИПАДКИ ПЕРЕДАЧІ УГОРСЬКИХ ОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ, АБО ЯК МАКСИМАЛЬНО УНИКНУТИ СПОТВОРЕНЬ ФОНЕТИЧНОГО ВИГЛЯДУ ОРИГІНАЛУ.....	239
Оксана Талабірчук: ВЛАСНІ ІМЕНА ТА НАЗВИ У ПЕРЕКЛАДАХ З УГОРСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ЮРІЯ ШКРОБИНЦЯ)	247

OKTATÁSMÓDSZERTAN / МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

Андрея Певсе: РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	255
Штефуца Вікторія: ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	261

TÖRTÉNELEM

ІСТОРІЯ

КОНЦЕПТ РІДНЕ СЛОВО В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА

THE CONCEPT OF «NATIVE WORD» IN T. SHEVCHENKO'S POETRY

ЛАРИСА КРАВЕЦЬ

(Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,
kravets.larysa@kmf.org.ua)

Abstract: In the article, based on the analysis of scientific works, the necessity of researching the concept of native language is substantiated. The role of the native language in the creation of a nation is emphasized. It has been established that in T. Shevchenko's poetry, the concepts of "native language" and "native word" are related. Using the method of semantic and stylistic analysis, the specifics of the implementation of the concept "native word" in the poetry of T. Shevchenko were revealed. It has been found out that the concept of "native word" in T. Shevchenko's poetry is related to the concepts of "spirituality", "historical memory", "individual memory" and the concepts of the emotional sphere of a person.

Keywords: native language, native word, language creation, metaphor.

Ключова роль слова в зародженні й розвитку цивілізації визнана з найдавніших часів. Ще давні греки (Левкіпп та Демокрит) пояснювали світ за аналогією до рукопису, запозичивши цю ідею ймовірно в народів Близького Сходу. Найменшою частиною світу вважали атом – елемент за формою схожий на букву (елемент – stoicheion – буква), та переконували, що цілісні предмети складаються з атомів так само, як художні твори з окремих букв. Буквене розуміння елементів та відповідне йому трактування світу, розроблене Демокритом, пронизує всю античність. Природа для давньогрецьких філософів – це повнота буття, це естетично досконалий результат діяльності деміурга. В основі всього – логос, що в перекладі з грецької означає «слово», «поняття», «розум», «закон».

У християнській культурі Слово Боже – першопричина і першопочаток усього суцього, це втілення самого Бога, його волі, його творчої могутності. Воно вічне і завжди нове. Своєрідною матрицею християнського світогляду, яка визначила основні напрямки руху думки на тривалий період, стала концептуальна метафора *слово* → *життя*.

У такому аспекті розгляду поняття «рідне слово», що в більшості випадків співвідносне з поняттям «рідна мова», розкриває свій глибинний зміст, оприявнюючи один із найважливіших компонентів семантичної структури – духовний. Духовність розуміємо як «теоретично-пізнавальну, художньо-творчу та морально-аксіологічну активність людини», як «здатність людини до творення культури й самотворення» (Хамітов

2008). Цілком закономірно, що саме поняття «рідне слово» («рідна мова») стало виразником не тільки родинної спорідненості («материнська мова», «мова батьків», «мова роду»), а й основою національного самовизначення, підкреслюючи духовний зв'язок між людьми (народом), які говорять однією мовою. І. Огієнко писав: «Без добре виробленої рідної мови нема всенародної свідомості, без такої свідомості нема нації, а без свідомої нації – нема державности, як найвищої громадської організації, в якій вона отримує найповнішу змогу свого всебічного розвитку й виявлення» (Огієнко 2010: 34).

Розуміння мови як важливого націотворчого чинника ґрунтується на концепціях представників німецької класичної філософії та ідеях романтиків (Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Гердера, Й.-Г. Фіхте, А. Шлейхера, а також В. фон Гумбольдта). В. фон Гумбольдт, поділяючи погляди Й.-Г. Гердера щодо мови, мислення і народу, розробив лінгвофілософську антропологію та пояснив природну єдність мови, мислення і культури. Кожна мова, на думку вченого, перебуваючи між людиною і світом та виражаючи суб'єктивне бачення об'єктивного світу, виявляє свій творчий характер, енергетичну сутність. Вона є діяльністю людського духу, енергією, яка проймає усе життя народу, що нею говорить, і водночас результатом цієї діяльності. Мова, з одного боку, виражає неповторність народу, а з другого – формує її. «Розуміння мови як енергетичної, – зазначає Ф. Бацевич, – було якісно новим у науці про мову та в лінгвофілософії. Формою існування мови в такому аспекті розгляду стає розвиток. Якщо мова – це енергетична, то її можна розглядати як організм, який постійно і вічно себе породжує» (Бацевич 2008: 40 – 41).

В українській лінгвокультурі тему рідного слова актуалізували своєю творчістю романтики. Дослідниця лінгвоестетичної інтерпретації буття в українській поезії О. Маленко зазначає: «Саме в романтичній дискурсивній практиці здійснюється концептуалізація поняття «рідна мова», що в українській рецепції оформилося в базовий етнокультурний концепт. Вагомою дефініційною ознакою цього концепту для українського ментального простору стала етнічність як невід'ємний складник органічного зв'язку мови з етносом» (Маленко 2010: 214).

Теоретичне осмислення поняття «рідне слово» («рідна мова») з акцентуванням його націотворчого потенціалу наявне в численних працях українських учених і громадських діячів початку ХХ ст. (К. Михальчука, І. Огієнка, В. Сімовича, А. Волошина, М. Возняка, М. Гладкого, О. Курило, О. Синявського, С. Смеречинського та ін.). Різномасштабне вивчення цього явища містять доробки сучасників (В. Русанівський, І. Дзюба, П. Гриценко, С. Єрмоленко, Л. Мацько, М. Сюсько, Я. Радевич-Винницький, О. Федик, М. Степаненко, Ф. Бацевич, І. Фаріон, О. Маленко та ін.). На основі аналізу різних поглядів Ф. Бацевич у праці «Духовна синергетика рідної мови» доходить висновку, що найважливішими ознаками рідної мови

є її духовна сутність і синергетика: «Духовно мова постає як глибинно антропоцентричний, притаманний лише людині вияв її сутності, як усвідомлення, осмислення, розуміння і оцінка явищ зовнішнього і внутрішнього світів, а також як підсвідомі чинники, що притаманним лише конкретному етносу способом виявляються в мові» (Бацевич 2009: 4).

Духовну сутність рідного слова в його філософській багатогранності та чуттєвій наповненості розкриває цілісна й натхненна мовотворчість Т. Шевченка. В українських поетичних текстах митця зафіксовано 118 випадків уживання лексеми «слово» у різних граматичних варіантах (Конкордація 2001: 1649 – 1651), загалом у мові Т. Шевченка цей іменник трапляється 178 разів (Словник 1964: 264). Численні контексти вживання сприяють повноті реалізації змісту лексеми, вираженню семантичних нюансів. За словами Ю. Барабаша, «у семантичному полі Шевченкової поезії Слово є сакральним знаком – «од Бога» – призначенням, втіленням богодуховенного начала» (Барабаш 2008: 279). Це не абстрактне узагальнене слово, а рідне слово, мова рідного народу, яка будучи пов'язаною з глибинним емоційним досвідом людини, здатна виражати найтонші порухи душі та глибоко вражати, викликати хвилювання: «Ну що б, здавалося, слова... // Слова та голос – більш нічого. // А серце б'ється – ожива, // Як їх почує!.. Знать, од Бога // І голос той, і ті слова // Ідуть меж люди!». С. Єрмоленко, обґрунтовуючи багатомірність Шевченкової мови, доводить, що українська мова для митця була: (а) ознакою зв'язку з мовою батьків, (б) інстинктом збереження своєї національної ідентичності, збереження зв'язку з родом і народом, (в) найдієвішим, оптимальним інструментом самовираження, (г) невіддільною частиною і потребою людського спілкування (Єрмоленко та ін. 2016: 21).

Концептуальна метафора християнського світогляду *слово* → *життя* не має безпосереднього вираження в поетичних текстах Т. Шевченка. Її можемо простежити на метарівні творчості: *Шевченкове слово*, яке увібрало в себе красу й силу рідної української мови, стає світоглядною матрицею національного самотворення й самореалізації – *життя нації*. Це слово задекларувало існування самотутньої слов'янської мови, а отже і народу, який нею розмовляє, воно стало своєрідною національною ідеєю, програмою розбудови української держави. Г. Грабович, розмірковуючи над фундаментальними питаннями шевченкознавства, наголошує: «Шевченко став тою базою, на якій нове українство творилося, базою, яка також у ході історії вимірила новий політичний консенсус, волю бути собою й бути нацією. І саме тому, що його візія могла стати тим загальним ґрунтом, на якому творилася нова національна свідомість, вона, та візія, не була й не могла бути політичною, наприклад державницькою, у прямому сенсі. (...) У самій своїй суті, іманентно, вона була набагато ширшою і глибшою, ніж яке-небудь політичне мислення; їй же притаманні й універсальне бачення людини та людської спільноти, і глибинний емоціоналізм та посилені чутливість до добра і зла» (Грабович 2014: 124). Сам же поет, за словами

Г. Грабовича, добровільно взяв на себе роль носія Слова, Пророка [6: 77], став натхненним голосом свого народу і духовним батьком відродженої української нації (Грабович 2014: 77; Грабович 1998: 17).

Показовим щодо цього є образ Перебенді з однойменної поезії, слово якого прирівняне до Божого слова. Г. Грабович підкреслює: «Те, що власне виділяє постать Перебенді серед усіх інших і таким чином робить його першим втіленням носія Слова, по суті немовби протопроороком, носієм Божої правди, є те, що він розмовляє з Богом, що його слово так і є Боже слово і що воно висловлює Його славу (яку «люде» не готові або не спроможні почути)» (Грабович 2014: 356–357). Зауважимо, що старий кобзар розмовляє з Богом серцем, яке в наївно-мовних трактуваннях завжди було осередком багатогранного емоційного світу людини: *Старий заховавсь // В степу на могилі, щоб ніхто не бачив, // Щоб вітер по полю слова розмахав, // Щоб люде не чули, бо то Боже слово, // То серце по волі з Богом розмовля, // То серце щебече Господню славу...* («Перебендя»). Емоційний складник – один із ключових у визначенні рідної мови, адже в стані високої психічної наруги, сильного хвилювання людина думає і говорить саме рідною мовою. І. Франко у праці «Двоязичність і дволичність» підкреслював тісний зв'язок людської психіки з «органічними системами звуків» рідної мови: «Практик, утилітарист, не надумуючися ані хвилини, скаже: пусте питання! Мова – спосіб комунікації людей з людьми, і, маючи до вибору, я беру ту, яка дає мені можливість комунікуватися з більшим числом людей. А тим часом якась таємна сила в людській природі каже: «Pardon, ти не маєш до вибору; в якій мові вродився і виховався, тої без окалічення своєї душі не можеш покинути, так як не можеш замінитися з ким іншим своєю шкірою» (Франко 1905). Очевидно, що автор, який сам володів кількома мовами, мав на увазі емоційний компонент поняття «рідна мова», можливість якнайповніше виразити внутрішній стан людини, увесь спектр її переживань тільки рідною мовою.

Рідне слово (рідна мова) – це не тільки ідеальний репрезентант дійсності, воно сама дійсність, минула, сучасна і прийдешня. Слово зберігає інформацію, збирану мовним колективом упродовж його існування, фіксує все національно-культурне надбання народу – носія мови. Виражені в мові знання та уявлення про довкілля складають єдину систему поглядів, свого роду колективну філософію, яка, будучи засвоєною всіма носіями мови, стає прогностичною моделлю і для окремої людини, і для всього народу. С. Єрмоленко зазначає: «Слово матері, слово народної пісні, історія, закодована в думах, піснях, переказах, засвідчена в історичних пам'ятках, козацьких літописах, історія, яка повернулася до українців у страшних документах голодомору, духовного винародовлення, – все це формує національно-мовну свідомість, а вона в свою чергу впливає на всі сфери суспільного життя українців» (Єрмоленко 1999: 391). Рідна мова не тільки відображає навколишній світ, а й інтерпретує його, створюючи особливий

світ, у якому живе людина. Об'єднуючи людей через спілкування, через збереження і передачу культури, мова формує націю.

Шевченкове слово сконденсувало в собі культурно-історичну пам'ять, яка відтворює минуле у величинах не фізичного, а суспільного часу. Ця зібрана в певну цілісність та споріднена зі свободою пам'ять покликана нагадати народові про його справжнє призначення: *«Подивіться лишень добре, // Прочитайте знову // Тую славу. Та читайте // Од слова до слова, // Не минайте ані титли // Ніже тії коми, // Все розберіть... та й спитайте // Тойді себе: що ми?.. // Чиї сини? Яких батьків? // Ким? за що закуті?..»* («І мертвим, і живим...»). Поєднана із сучасним пам'ять про минуле, відповідно до історико-філософських закономірностей розвитку людства, стає співтворцем майбутнього. Проте минуле актуалізується в сучасному тільки через діяльну пам'ять народу, через осмислене його сприйняття. Тому Т. Шевченко як «носіє священного слова» цілком закономірно закликає співвітчизників прочитати «книгу, якою є сама Україна з її письмом могил, що ними всяна її земля...» (Грабович 1998: 46). Мовотворчість Т. Шевченка, як наголошує Г. Грабович: «Це не просто реконструкція минулого для тих, що з ним не обізнані, а переповідання глибокої «сакральної» правди тим, що вже мають її в своєму серці, щоб не можна було її забути» (Грабович 1998: 47). Пам'ять через об'єднання розрізнених фрагментів історичного минулого народу в певну цілісність покликана повернути цьому народу його власну сутність.

Шевченкове слово суворо правдиве, і водночас воно глибоко особистісне, інтимне, емоційно насажене і щире – це *слово тихої любові* («Єретик»), *тихосумне, Богобоязливе* («Чигрине, Чигрине...»), *незле, тихе* («Заповіт»), *ласкаве, щире* («Мар'яна-черниця»), *добре* («Гайдамаки»), *веселе* («Три літа»), а також *зле* («Великий льох»), *лихе* («Москалева криниця») та ін. Лексема *слово* в українських текстах митця має розгалужену систему означень-епітетів (Єрмоленко та ін. 2016: 289). Позитивно марковані епітети, які переважають у поезіях, розподіляють на дві групи – ті, що означають «ласкавість», «ніжність», «сум», і ті, що означають «велич», «пророцтво», «силу» (Єрмоленко та ін. 2016: 296). Означення обох груп увиразнюють духовну сутність Шевченкового слова.

Найвищий ступінь позитивної оцінки *слова* в українській поезії Т. Шевченка виражає означення *святе(є)*, що підкреслює надзвичайну важливість знання, передаваного цим словом: *пошли, // Пошли мені святеє слово, // Святої правди голос новий // І слово розумом святим // І оживи, і просвіти* («Неофіти»). Автор максимально зближує два поняття *святе слово* і *свята правда*, підкреслюючи цим істинність та духовність змісту. За словами Г. Грабовича, «історія має смисл для Шевченка тільки як історія-правда, іншими словами сакральна історія» (Грабович 1998: 60). Варто зауважити, що слово *святий* у різних граматичних формах і різних значеннях також належить до частотних у мові Т. Шевченка. «Словник

мови Шевченка» фіксує 344 випадки його вживання (Словник 1964: 234). Посилює позитивне емоційно-оцінне забарвлення словосполучення *святе слово* введення метафоричного епітета *огненне*: *І їх униніє, і страх // Розвіяла, мов ту полову, // Своім святим огненным словом! // Ти дух святий свій пронесла // В їх душі вбогії!* («Марія»). Ці два епітети близькі за своїм міфологічним змістом, оскільки вогонь як образ духовної, творчої енергії присутній у багатьох дохристиянських віруваннях та є важливою частиною опису Бога в християнстві. Значення слова *вогонь* як стихії та як символу духовності, очищення, виходу за межі людських можливостей визначає актуалізацію в словосполученні *огненне слово* ознаки *сили слова*: *Ридаю, // Молю, ридаючи: пошли, // Подай душі убогій силу, // Щоб огненно заговорила, // Щоб слово пламенем взялось, // Щоб людям серце розтопило, // І на Україні понеслось, // І на Україні святилось // Те слово, божеє кадило, // Кадило істини* («Неофіти»). Сильним, огненным словом володіє пророк: *Неначе наш Дніпро широкий // Слова його лились, текли, // Огнем невидимим пекли // Замерзли душі* («Пророк»). Натхненне слово Шевченка визначило його роль пророка у свідомості українського народу. Пророцтво Т. Шевченка, на думку Г. Грабовича, – «це вміння подати візію світу, що водночас глибоко національна, і загальнолюдська, і позачасова, візію, що завдяки небувало тонкому символічному коду фокусує колективну пам'ять і колективну надію, поєднує минуле, сучасне та майбутнє й дає пізнати «святу правду» про прихований колективний гріх і про золотий вік, який був і ще повернеться» (Грабович 2014: 125).

Ще одним традиційним образом духовної сутності мови є *крилате слово*, що має міфологічне походження. Упродовж тисячоліть у всіх культурних традиціях образ *крил* пов'язували з духовністю людини, життям її душі. Це «солярний символ, який означає божество, духовну природу, дію, силу волі, силу розуму, швидкість, оберіг, всеосяжність, здатність вийти за межі реального світу» (Войтович 2005: 254). В українській поезії «крилатими» традиційно зображують *душу, думку, мрію, радість, щастя, надію, тугу, розум, волю, свободу*, тобто те, що стосується внутрішнього світу людини. За міфологічними уявленнями, *слово* – це невидима еманация душі. Відповідно якщо *душа* – птах, то *слово* – крила цього птаха. Вперше метафоричний епітет *крилатий* щодо слова вжив Гомер у своїх творах «Гіада» та «Одіссея», згодом це словосполучення стало традиційним для поезії.

У поетичних текстах Т. Шевченка образ *крилатого слова* реалізовано через дієслова із семантикою польоту: *З-за Дніпра мов далекого // Слова прилітають. // І стеляться на папері, // Плачучи, сміючись, // Мов ті діти* («Не для людей, тієї слави...»). Частіше крилатими митець зображує думу, думку, які перебувають у контекстуально-семантичних зв'язках зі словом: *А думка край світа на хмарі гуля. // Орлом сизокрилим літає, ширяє, // Аж небо блакитне широкими б'є* («Перебендя»), *За думою дума роєм вилітає* («Гоголю»), *А думкою чернець старий // Далеко літає* («Чернець»).

Показовий для мовотворчості Т. Шевченка образ *слова-сльози* (*слів-сліз, сліз-слів*), який передає внутрішній стан людини, невимовне страждання: *Тяжко, нудно розказувать, // А мовчать не вмю. // Виливайся ж, слово-сльози* («Гайдамаки»), *А може, їй легше буде на тім світі, // Як хто прочитає ті сльози-слова, // Що так вона щиро колись виливала* («Гайдамаки»), *Може, ще я поділюся // Словами-сльозами // З дібровами зеленими!* («Лічу в неволі дні і ночі...»). Актуалізацію цього образу викликали багато чинників, серед них усвідомлення й глибоке переживання поетом трагічного минулого українського народу, втрати національної пам'яті й гідності, а також факти особистого життя.

Однією з характерних ознак мовотворчості Т. Шевченка, за словами Г. Грабовича, є «передача сакрального знання, передача, що фактично є функцією міфу» (Грабович 1998: 46). Це знання зберігається в колективній пам'яті, яка закодована, зокрема, в метафорах. Їх наявність у поетичних текстах не тільки активізує колективне несвідоме, а й визначає сприйняття сучасного життя та моделювання прийдешнього. Мова Т. Шевченка значною мірою завдяки метафорам є своєрідним медіатором між минулим і майбутнім України.

Шевченкова мова незглибима, Шевченкове слово безмірне. Поетична мовотворчість митця виявляє красу і велич української мови і водночас є живильним джерелом української культури. «У Шевченковій поезії, – зазначає С. Єрмоленко, – реально чуємо, як автор говорить зі своїми героями, з уявними читачами-слухачами, з друзями. Він оприявнює свої думки про світ, життя людей у цьому світі, причому робить це в такій формі, такою мовою, яка з часом не відбуває, не минає, не стає фактом історії, а завжди сучасна, злободенна» (Єрмоленко та ін. 2016: 125). Шевченкове слово – це матриця української живомовної культури, української нації.

ЛІТЕРАТУРА

- Барабаш Ю. Я., Боронь О. В., Дзюба І. М. та ін. 2008. *Теми і мотиви поезії Тараса Шевченка*. Київ, Наукова думка.
- Бацевич Ф. С. 2008. *Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень*. Київ: ВЦ «Академія».
- Бацевич Ф. С. 2009. *Духовна синергетика рідної мови. Лінгвофілософські нариси*. Київ: ВЦ «Академія».
- Войтович В. 2005. *Українська міфологія*. Київ: Либідь.
- Грабович Г. 1998. *Поет як міфотворець*. Київ: Критика.
- Грабович Г. 2014. *Шевченко, якого ми не знаємо*. Київ: Критика.
- Єрмоленко С. Я. 1999. *Нариси з української словесності: стилістика та культура мови*. Київ: Довіра.
- Єрмоленко С. Я., Вокальчук Г. М., Ганжа А. Ю., Гнатюк Л. П., Сjuta Г. М. 2016. *Територія мови Тараса Шевченка*. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго.

- Конкордація поетичних творів Тараса Шевченка. 2001. Едмонтон – Торонто, Т. 3.
- Маленко О. 2010. *Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості*. Харків: Харківське історико-філологічне товариство.
- Огієнко І. 2010. Наука про рідномовні обов'язки [в:] І. Огієнко, Рідна мова. Київ: Наша культура і наука.
- Словник мови Шевченка. 1964. Київ: Наукова думка. Т.2.
- Франко І. 1905. *Двоязычність і дволічність*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.i-franko.name/uk/Publicistics/1905/Dvojazychnist.html>
- Хамітов Н. В. Духовність. *Енциклопедія сучасної України*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19642

ТИПОЛОГІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМИ: РЕГІОНАЛЬНА ПРОЄКЦІЯ

TYPOLOGY CHARACTERISTICS ADVERTISING: REGIONAL PROJECTION

ОЛЕСЯ НЕСТЕРЕНКО

(Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського,
onesterenko2008@gmail.com)

Abstract: The article is devoted to the typological characteristics of advertising in regional projection. The analyzed theoretical material gave reasons to focus on the classification features that underlie the typology of advertising: type of advertising, methods of information transmission, distribution method, nature of emotional impact, method of presenting an advertising message, nature of interaction, subject of advertising, object of advertising, goals of advertising, intensity of advertising, type of advertisers, form of use of advertising media, territorial coverage, use of color, type of advertising time, type of visualization, method of perception and placement. It was concluded that regional advertising offered by advertising agencies of Cherkasy represents the following types of advertising as a process: external and internal (by location), visual, audio advertising, video advertising (by way of perception). At the same time, the information posted on the agencies' websites mostly advertises various types of advertising products, demonstrating the confusion of the concepts of "advertising as a process" and "advertising as a product".

Keywords. Advertising, advertising as a process, advertising as a product, advertising typology, advertising agencies.

У сучасному світі для просування товарів та послуг активно використовують рекламу. Змістове наповнення поняття «реклама» охоплює такі складники: спрямованість на групи людей; передавання оплачуваної рекламодавцем інформації на спеціальних носіях; характер інформування, переконання чи нагадування; доведення до цільової аудиторії за допомогою різноманітних засобів (телебачення, радіо, газет, журналів, рекламних щитів, пошти тощо). Така полівекторність реклами спричинює труднощі її класифікації та зумовлює багатоаспектність типологічних характеристик, що й зумовлює актуальність дослідницького пошуку.

Мета роботи полягає в типологічній класифікації реклами в регіональній проєкції, що передбачає огляд основних рекламних агенцій м. Черкаси та їхньої продукції.

Наукове обґрунтування класифікації реклами демонструє розподіл реклами та сфер рекламної діяльності на групи за маркаційними ознаками, застосовуючи принципи таксономії. *Таксономія* (від грецьк. *taxis* – розташування один за одним і *nomos* – закон) являє собою теорію

інтерактивних технологій при вивченні мови – сформовані комунікативні й когнітивні уміння та навички, вироблення власних цінностей на основі знань, практичних умінь, життєвих ситуацій, творчих здібностей, взаємодії у процесі навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Архипова С. 2002. Діалогові технології навчання як засіб підготовки до неперервної освіти. *Нові технології навчання: Наук.-метод. зб.* Київ: НМЦ. С.103-108.
- Васьков Ю. 2000. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект). Харків.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови. 2005. Київ: ВТФ «Перун».
- Вукіна Н. 2001. Алгоритми інтерактивних методів здійснення мотивації на уроках громадянської освіти. *Імідж сучасного педагога.* №7-8. С.43-45.
- Єльнікова О. 2001. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій. *Імідж сучасного педагога.* № 3-4. С.73-75.
- Палінська О. 2015. Рольові ігри на заняттях з української мови як іноземної. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. *Імідж сучасного педагога.* Вип. 11. С. 50-56.
- Пометун О. 2001. Інтерактивні методи навчання. *Імідж сучасного педагога.* №7-8. С. 50-58.
- Стрибна – Соценко 2005. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. Харків: Основа. С. 4-51.
- Bahmut Irina – Stefuca Viktória. 2022. Сходинка I.: Ukrán nyelvköny kezdők részére : szlavisztika, ukrán szakos hallgatók részére, Українська мова для початківців : Підручник для студентів-славістів українського відділення. Nyíregyháza, Magyarország: Printpix Nyomda.
- Bahmut Irina – Stefuca Viktória. 2023. Ukrán nyelv adaptált szövegek olvasáshoz, szint B1–B2: szlavisztikai hallgatóknak, Szeged-Nyíregyháza.
- Bahmut Irina – Stefuca Viktória. 2022. Lépcsőfok II / Сходинка II.: Ukrán nyelvköny kezdők részére: szlavisztika, ukrán szakos hallgatók részére = Українська мова для початківців: Підручник для студентів-славістів українського відділення. Nyíregyháza, Magyarország: Printpix Nyomda.

Наукове видання

**УКРАЇНІСТИКА В УГОРЩИНІ
ТА ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ**

Матеріали міжнародної наукової конференції
12-13 жовтня 2023 року, Ніредьгазький університет

В авторській редакції

Підписано до друку 17.10.2024 р. Формат 70x100/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура Cambria. Ум.друк.арк. 21,8. Тираж 150 прим. Замов. № 220.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано:
ТОВ «РІК-У», 88006, м. Ужгород, вул. Карпатської України, 36; print@rik.com.ua
Свідоцтво Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

У-45 Україністика в Угорщині та поза її межами : Матеріали міжнародної наукової конференції. – Ужгород : РІК-У, 2024. – 268 с.

ISBN 978-617-8390-40-2

Збірник наукових праць містить статті учасників міжнародної наукової конференції (Ніредьгаза, 12-13 жовтня 2023 року), у яких висвітлено проблеми українського мовознавства та літературознавства, історії та фольклористики, представлено теоретичні та практичні питання перекладознавства, запропоновано нові методи викладання української мови та літератури, порушено питання українсько-угорських мовних та літературних взаємин.

УДК 811.161.2:811.511.141]-042.75+
821.161.2:821.511.141]-042.75